

b. Saîd el-Füraydî el-Laħcî'nin adları sayılabilir. Lehic şehrinin bugün merkezi olduğu Lehic idarî bölgesi 12.766 km² genişliğindedir ve yaklaşık 400.000 nüfusa sahiptir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hemdânî, *Şifâtü Cezîretü'l-ʿArab* (nşr. Muhammed b. Ali el-Ekva' el-Hivâlî), Riyad 1974, s. 70-71, 203-205, 277-278, 343-344; Yâkût, *Muʿcemü'l-büldân*, V, 14; İbn Hâtim, *es-Simtü'l-ğâliʿ-şemen fi aħbârî'l-mülük mine'l-ʿuz bi'l-Yemen: The Ayyûbids and Early Rasûlids in the Yemen* (nşr. G. R. Smith), London 1974-78, I-II; Emîn er-Reyhânî, *Mülûkü'l-ʿArab*, Beyrut 1929, I, 175, 183, 338-427; M. Kemâl Abdülhamîd, *el-İstî'mârü'l-Birîtanî fi cenûbi'l-Cezîretü'l-ʿArabîyye*, Kahire, ts., s. 11-12, 55-57, 72, 97, 99, 103, 108, 150-151, 200-213; Seyyid Mustafa Sâlim, *Tekvînü'l-Yemeni'l-ħadîs*, Kahire 1963, s. 199-209; a.m.f., *el-Veşâ'îķu'l-Yemenîyye*, Kahire 1982, s. 38, 331, 458, 469; Ahmed Hüseyin Şerefeddîn, *el-Yemen 'abre't-târîh*, Âbidîn 1384/1964, s. 25-26, 35; Ahmed b. Fazl b. Ali Muhsin el-Abdelî, *Hedîyyetü'z-zemen fi aħbârî mülûki Laħc ve ʿAden*, Beyrut 1400/1980, tür.yer.; İhsan Süreyya Sırma, *Osmanlı Devleti'nin Yıkılışında Yemen İsyancıları*, İstanbul 1980, s. 46-49, 72, 162; *The Middle East and North Africa (1984-85)*, London 1984, III, 784-787; R. N. Mehra, *Aden-Yemen*, Delhi 1988, s. 177; G. R. Smith, "Laħc" (trc. Hüseyin Abdullah el-Ömerî), *el-Mevsûʿatü'l-Yemenîyye*, Beyrut 1402/1992, II, 797-800; a.m.f., "Laħdĵ", *EL²* (İng.), V, 601-602; Cengiz Orhonlu, "XVI. Asrın İlk Yarısında, Kızıldeniz'de Osmanlılar", *TD*, XII/16 (1961), s. 14-15; *Kâmûsü'l-aʿlâm*, V, 3987; Adolf Grohmann, "Laħic", *İA*, VII, 3-5; O. Löfgren, "ʿAdan", *EL²* (İng.), I, 180-182.

SÂMÎ ES-SAKKÂR

LEHİSTAN

(bk. POLONYA).

LEHV

(bk. EĞLENCE; OYUN).

LEKÂNÎ, Abdüsselâm b. İbrâhîm

(عبد السلام بن إبراهيم اللقاني)

Ebû Muhammed (Ebû'l-Ferec) Abdüsselâm b. İbrâhîm b. İbrâhîm el-Lekânî (ö. 1078/1668)

Mâlikî âlimi.

971 (1563) yılında muhtemelen Kahire'de dünyaya geldi. Babasının doğduğu yerleşim merkezine nisbetle Lekânî diye tanındı. Tahsilini babası İbrâhîm el-Lekânî'nin ders halkasında tamamladı, onun önde gelen öğrencileri arasında yer aldı. Necmeddin Muhammed b. Ahmed el-Gaytî, Ebû Abdullah Muhammed b. Sin-

ne ve Ebû Abdullah Muhammed Abdülkâdir el-Fâsî gibi âlimlerden ders aldı (Abdülhay el-Kettânî, I, 118, 183; II, 890, 1027). Öğrenimini tamamladıktan sonra ders okutmaya ve eser yazmaya başladı. Babasının vefatı üzerine onun yerine Ezher müderrisliğine getirildi. Yetiştirdiği öğrenciler arasında Ebû Sâlim el-Ayyâşî, Ebû'l-Esrâr Hasan b. Ali b. Muhammed el-Acîmî ve Ebû Âmir Ahmed en-Nefrâvî gibi isimler bulunmaktadır (Mahlûf, s. 304; Abdülhay el-Kettânî, II, 811). Abdüsselâm el-Lekânî 15 Şevval 1078 (29 Mart 1668) tarihinde Kahire'de vefat etti ve orada defnedildi.

Eserleri. 1. *İrşâdü'l-mürîd li-Cevheretü't-tevhîd*. Babasının *Cevheretü't-tevhîd* adlı manzum akaid risâlesine yine kendisinin yazdığı *Umdetü'l-mürîd* adlı hacimli şerhin İbrâhîm el-Lekânî tarafından konulmuş olan ta'liklerin müellif tarafından yeniden düzenlenmesi suretiyle meydana getirilmiş bir şerh mahiyetindedir (bk. CEVHERETÜ'T-TEVHÎD). 2. *İt-ħâfû'l-mürîd li-Şerhi Cevheretü't-tevhîd*. *İrşâdü'l-mürîd*'in genişletilmesiyle ortaya çıkan bir şerh olup Ezher'in lise kısmında ders kitabı olarak okutulmuştur. el-Emîrû'l-Kebîr es-Sünbâvî'nin *Hâşiye ʿalâ İt-ħâfî'l-mürîd* adlı eseriyle birlikte basılmıştır (Bulak 1282; Kahire 1300, 1309). İbrâhîm el-Bâcürî (Kahire 1279) ve Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd (Kahire 1375/1955) bu şerhe hâşiye yazmışlardır. 3. *Fetħu'l-mecîd li-Kifâyeti'l-mürîd fi'l-keĵâm*. Ebû'l-Abbas Ahmed b. Abdullah el-Cezâirî'nin *Kifâyeti'l-mürîd fi'l-keĵâm* adlı manzum akaid risâlesine Muhammed b. Yûsuf es-Senûsî tarafından yazılan *el-Menhecû's-sedîd fi şerhi Kifâyeti'l-mürîd* adlı şerh üzerine yapılmış bir şerhtir. Eser üzerine Dâvûd Ali el-Fâdîl tarafından tenkitli metin neşri mahiyetinde bir doktora çalışması yapıldığı (Rabat 1984) kaydedilmektedir (*Répertoire des thèses*, s. 13). 4. *Tervîħu'l-fuʿâd bi-mevlidi ĵayri'l-ʿibâd*. Mevlid-i nebî konusunun tasavvufî neşve içinde ele alındığı bir eserdir. 5. *İbtisâmü'l-ehzâr min riyâzi'l-aħbâr fi rebîʿi'l-ebâr bi-mevlidi'l-ħabîbi'l-muħtâr*. 6. *Hüsünü'l-beyân fi tefsîri müfredâtü'l-Kurʿân*. 7. *Muĵaddime fi'l-ıŝķ ve'l-maħabbe*. 8. *Muĵaddimâtü'l-fuŝûl*. 9. *ez-Zehrü'l-mengûr* (bu eserlerin nüshaları için bk. Brockelmann, *GAL*, II, 395-396; *Suppl.*, II, 357, 419).

Abdüsselâm el-Lekânî'nin bunların dışında şu eserlerinin de bulunduğu kayde-

dilmektedir: *Fetħu'l-vaŝid li-hidâyeti'l-mürîd*, *Hâşiye ʿalâ Tezķireti'l-Kurţubî*, *es-Sirâcü'l-vehħac bi-şerhi kıŝateyi'l-isrâʿ ve'l-miʿrâc* (müellifin hocalarından Necmeddin Muhammed b. Ahmed el-Gaytî'nin isrâ ve miʿrac hakkındaki eserine yazılan bir şerhtir).

BİBLİYOGRAFYA :

Keşfü'z-zunûn, II, 1501, 1539; Muhibbî, *Hulâşatü'l-eŝer*, II, 416-417; Kâdirî, *Neşrü'l-meşânî*, II, 170-172; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, s. 304; Serķis, *Muʿcem*, I, 473-474; II, 1592-1593; Brockelmann, *GAL*, II, 325-326, 357, 395-396; *Suppl.*, II, 357, 419; *İzâħu'l-meknûn*, I, 284; II, 8, 172; *Hedîyyetü'l-ʿârifîn*, I, 216, 571; Abdülhay el-Kettânî, *Fihriŝü'l-feħâris*, I, 118, 183; II, 811, 890, 1027; *Répertoire des thèses et mémoires: 1953-1984*, Rabat 1987, s. 13; Cezzâr, *Medâħilü'l-müʿellifîn*, III, 1417; *Mevsûʿatü aʿlâmi'l-Maĵrib* (nşr. Muhammed Haccî), Beyrut 1417/1996, IV, 1548-1549; Muhammed el-Beŝîr Zâfir el-Ezherî, *el-Yeuâķitü'ŝ-semine (Tabaķâtü'l-Mâlikîyye)*, Kahire 1420/2000, s. 149-150.

METİN YURDAGÜR

LEKÂNÎ, İbrâhîm b. İbrâhîm

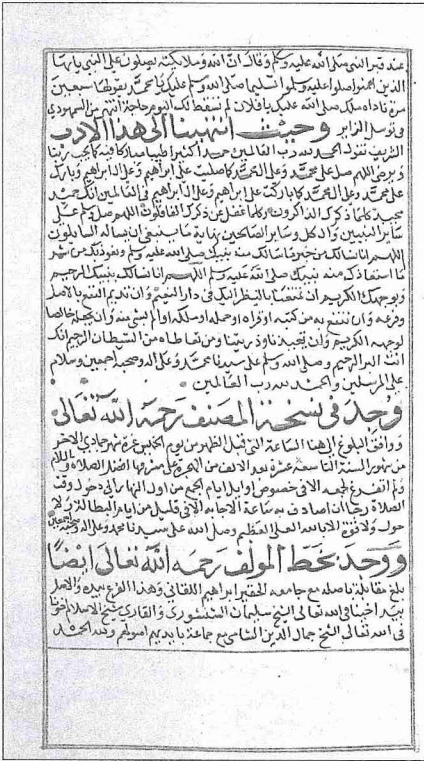
(إبراهيم بن إبراهيم اللقاني)

Ebû İŝħâk (Ebû'l-İmdâd) Burhânüddîn İbrâhîm b. İbrâhîm b. Hasen el-Lekânî (ö. 1041/1632)

Cevheretü't-tevhîd adlı manzum akaid risâlesıyla tanınan Mâlikî âlimi.

Mısır'da Demenhûr şehri yakınlarındaki Lekâne adlı yerleşim merkezinde dünyaya geldi. Kaynaklarda doğum tarihi hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Oĵlu Abdüsselâm'ın 971 (1563) yılında doğduğu bilindiğine göre gençlik dönemi yıllarına ait bir tahminde bulunmak mümkündür. Süfimeŝrep bir ulemâ ailesine mensup olduĵu anlaşılan İbrâhîm el-Lekânî'nin tahsil hayatına dair fazla bilgi yoksa da onun Mısır'daki Mâlikî ulemâsı arasında seçkin bir mevki kazandıĵı, Ezher'de müderrislik yaptıĵı yolundaki kayıtlara ve telif ettiĵi eserlere bakılarak iyi bir öğrenim gördüĵü söylenebilir. Lekânî'nin birçok âlimden ders aldıĵını belirten Muhibbî, bunlar arasında dönemin Şâfiî ulemâsından İbn Kâsım el-Abbâdî ve Ŝemseddin er-Remî, Mâlikî âlimlerinden Bedreddin el-Karâfi ve Sâlim b. Muhammed es-Senhûrî gibi isimlerle tarihteki mürŝidlerinin adını zikretmiştir (*Hulâşatü'l-eŝer*, I, 6-7). Onun yetiŝtirdiĵi öğrenciler içinde oĵlu Abdüsselâm el-Lekânî yanında Haraŝî, Ŝebrâmellisî, Yûsuf

İbrâhîm el-Lekânî'nin *Cevheretü'l-tevhid*'ine bizzat yazdığı '*Umdetü'l-mürîd li-Cevheretü'l-tevhid* adlı şerhin II. cildi-nin ilk ve son sayfaları (Hacı Selim Ağa Ktp., nr. 624)

el-Gayşî, Hüseyin el-Hafâcî ve Ahmed b. Ahmed el-Acemî gibi âlimler sayılabilir. Süfülîğe temayülüyle de tanınan Lekânî'nin 144 beyitten oluşan *Cevheretü'l-tevhid* adlı risâlesini, şeyhi Ebû'l-Abbâs Şehâbeddin Ahmed b. Osman eş-Şernûbî'nin işaretleriyle bir gecede yazdığı rivayet edilmektedir. 1041 (1632) yılında hac farızasını yerine getiren Lekânî dönüş yolu üzerindeki Akabe (Eyle) yakınlarında vefat etmiş ve öldüğü yerde defnedilmiştir (Muhibbî, I, 9).

Eserleri. 1. *Cevheretü'l-tevhid**. Başta kendisi ve oğlu Abdüsselâm olmak üzere birçok âlim tarafından şerhedilen bu risâle ilk defa Bulak'ta yayımlanmış (1241), daha sonra şerhleriyle birlikte çeşitli basılı yapılmıştır (meselâ bk. Abdülhâhid el-Mirganî, *Buğyetü'l-mürîd li-Cevheretü'l-tevhid*, Tunus 1938). 2. *Menârü ehli'l-fetvâ ve kavâ'idü'l-iftâ bi'l-akvâ*. Mâlikî fetva usulüne dair bir eser olup Ziyâd b. Muhammed b. Mahmûd Humeydân tarafından Sudan'daki Omdurman (Ümmüdurmân) İslâm Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak neşre taşınmıştır (Humaidân 1988) ve ardından Beyrut'ta ya-

yımlanmıştır (1412/1992). 3. *Naşihatü'l-ihvân bi'ctinâbi şurbi'd-duhân*. 4. *Hâşiye 'alâ Muhtaşarı Halil*. Halil b. İshak el-Cündî'ye ait *el-Muhtaşar*'a Lekânî'nin notaları olan Sâlim b. Muhammed es-Senhûrî tarafından yazılan şerhin hâşşiyesidir. 5. *Kažâ'u'l-vațar min Nuzhetü'n-nazar fi tavzîhi Nuḥbetü'l-fiker*. İb-nü's-Salâh eş-Şehrezûrî'nin hadis ilimlerini altmış beş nevi halinde incelediği *Muḥaddime*'sinin İbn Hacer el-Askalânî tarafından kırk nevi daha eklenerek yazılan *Nuḥbetü'l-fiker*'e yine kendisinin yaptığı *Nuzhetü'n-nazar* adlı şerhe yazılmış bir hâşşiyedir. Kâtib Çelebi bu eseri *Nuzhetü'n-nazar fi tavzîhi Nuḥbetü'l-fiker* şeklinde kaydetmektedir (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1936). 6. *(İcmalü'l-vesâ'il ve) Behcetü'l-meḥâfil (ve ecmelü'l-vesâ'il) bi'ta'rif bi-rüvâti's-Şemâ'il*. Tirmizî'ye ait *Şemâ'ilü'n-nebî*'nin şerhidir. 7. *es-Sened fi beyâni hücceci ehli'l-ğay ve'r-rüşd*. 8. *Şerḥu't-Takrîb ve't-teysîr* (bu eserlerin nüshaları için bk. Brockelmann, *GAL*, II, 412-413; *Suppl.*, II, 436-437). 9. *Neşrü'l-me'âşir fi men edrektühüm min 'ulemâ'î'l-karni'l-âşir*. Müellifin

kendi hayatını anlattığı ve hocalarıyla döneminin ilim ehlini tanıttığı "meşyaha" türünde bir eserdir (Muhibbî, I, 7; Tüneki, III, 35). 10. *Tuḥfetü zürriyyeti 'Alî Ebhe-lîl bi-esânidi cevâmî'i eḥâdîşi'r-Resûl* (Muhibbî, I, 7; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 30; Abdülhay el-Kettânî, I, 130, 284-285). 11. *Keşfü'l-kürûb li-mülâkâti'l-ḥabîb ve't-tevessül bi'l-maḥbûb* (bu tasavvufî kaside-nin metni için bk. Muhibbî, I, 8-9; Tüneki, III, 37-38).

Lekânî'nin kaynaklarda adı geçen diğer eserleri de şunlardır: *Hulâşatü't-ta'rif bi-dekâ'iki Şerḥi't-Taşrif* (İzzeddin ez-Zencânî'nin *el-'İzzî fi't-taşrif* adlı Arapça gramer kitabına Sa'deddin et-Teftâzânî'nin yazdığı şerhin hâşşiyesidir); *Tavzîhu el-fâzi'l-Âcurrûmiyye*; *'İkdü'l-cümân fi mesâ'il-i'q-damân*; *Tâliku'l-ferâ'id 'alâ Şerḥi'l-Akâ'id* (Teftâzânî'nin eserine yazmış bir hâşşiyedir); *el-Büdûrü'l-levâmî' min ḥudûri Cem'î'l-cevâmî'* (Tâceddin es-Sübkî'nin fikh usulüne dair eserine Celâleddin el-Mahallî'nin yaptığı şerhin hâşşiyesidir).

BİBLİYOGRAFYA :

Şa'rânî, *et-Tabakât*, II, 3; *Keşfü'z-zunûn*, I, 620; II, 1139, 1148, 1319, 1628, 1936; Muhibbî, *Hulâşatü'l-eser*, I, 6-9; Kâdiri, *Neşrü'l-meşânî*, I, 289; Tüneki, *Mu'cemü'l-muşannifîn* (nşr. Siddîk Kemâl el-Mekkî), Beyrut 1344/1925, III, 33, 35, 37-38; Mahlûf, *Şeceretü'n-nûr*, s. 289, 291, 485; Serkis, *Mu'cem*, II, 1592; Brockelmann, *GAL*, II, 412-413; *Suppl.*, I, 269, 611; II, 416, 436-437; İzzâhî'l-meknûn, I, 171, 203, 324; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 30-31; C. Zeydân, *Âdâb* (Dayf), III, 359; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, I, 130-131, 284-285; M. Watt, *İslâmî Tetkikler: İslâm Felsefesi ve Kelâmı* (trc. Süleyman Ateş), Ankara 1968, s. 138-139; İffet Muhammed eş-Şerkâvî, "İbrâhîm el-Lekânî", *Mu'cemü a'lâmî'l-fikri'l-insânî*, Kahire 1984, I, 21-23; *Mevsü'atü a'lâmî'l-Mağrib* (nşr. Muhammed Haccî), Beyrut 1417/1996, III, 1292; Emrullah Yüksel, "Cevheretü'l-tevhid / Lekânî", *EAÜİFD*, sy. 6 (1986), s. 229-233.

METİN YURDAGÜR

LEKLER

Dağistan'da yaşayan Kafkas halklarından biri.

Dağistan'ın orta kesiminde, Dulti dağı-nın güney ve güneybatı kısımlarında Sulak nehrinin dört kolu (Koyus) arasındaki bölgede bulunan Lekler genellikle kaynaklarda Kazı / Gazi - Kumuk adıyla anılır. VIII. yüzyılda Ebû Müslim kumandasındaki orduya boyun eğerek Dağistan içinde Kumuk kasabası ve civar köylerinde İslâmîyet'i kabul eden ilk topluluklardan biridir. İslâmîyet'in yayılmasında gösterdik-